

נתוני זרים בישראל

מוגש על ידי רשות האוכלוסין וההגירה - אגף תכנון מדיניות ואסטרטגיה

מהדורה מסכמת לשנת 2019 | מרץ 2020

שלום רב,

המסמך "נתוני זרים בישראל" מציג נתונים סטטיסטיים המתייחסים לסוגיות עיקריות בנושא הזרים בישראל: הטיפול בתופעת ההסתננות לישראל, הסדרת ההעסקה של העובדים הזרים, צמצום מספר שוהים לא חוקיים ואכיפה על מעסיקי זרים.

המסמך מפורסם לציבור הרחב במהדורה רבעונית, באתר האינטרנט של רשות האוכלוסין וההגירה.

המהדורה הנוכחית של "נתוני זרים בישראל" היא סיכום לשנת 2019. זוהי מהדורה מורחבת, הכוללת פילוחים מפורטים יותר מאלו המופיעים במהדורות המתפרסמות במהלך השנה, וזאת מתוך מטרה לאפשר לציבור להעמיק את ההיכרות עם הסוגיות והתופעות שבהן עוסק דרך קבע הפרסום "נתוני זרים בישראל".

מומלץ לעיין בהגדרות למשתנים המופיעות בסוף החוברת. הגדרות אלו חשובות להבנת הנתונים המוצגים.

להלן תמצית ההתפתחויות שחלו בשנת 2019, בנושא הזרים בישראל:

בהיבט של הטיפול בתופעת ההסתננות, כמו בשנת 2018 גם במהלך שנת 2019 לא נכנסו מסתננים לישראל דרך הגבול עם מצרים. במקביל, נעשו כמה צעדים שמטרתם להבטיח כי המסתננים השוהים עדיין בישראל ייצאו ממנה ליעדים שונים. במהלך 2019 עזבו את ישראל במסגרת תכנית "ציאה מרצון" 2,723 מסתננים, 90% מתוכם היו נתיני אריתריאה וסודן. כמו כן, במסגרת ישיבה שהתקיימה בראשות ראש הממשלה ביולי 2019, ניתן מעמד מסוג ב/1 לקבוצה של 300 מבקשי מקלט יוצאי חבל דרפור וחבל הרי הנובה והנילוס הכחול, בהתאם לקריטריונים שנקבעו על ידי שר הפנים.

בשנת 2019 ניתן לראות ירידה משמעותית (40%) במספר הבקשות שהוגשו לקבלת מקלט מדיני: 9,842 בקשות לעומת 16,263 בקשות בשנת 2018. כך למשל שיעור הבקשות של נתינים מאוקראינה צנח בכ-64%; ממולדובה בכ-45%; ומגאורגיה בכ-94%. לעומת זאת, נרשמה עליה משמעותית (61.5%) בבקשות לקבלת מקלט של נתיני רוסיה: בשנת 2019 הוגשו 4,477 בקשות לעומת 2,772 בקשות בשנת 2018. מגמה זו צפויה להיעצר בעקבות יישום נוהל דחייה על הסף של בקשות שהוגשו על ידי נתיני רוסיה, שהוחל מיום 8.12.2019, המבוסס על חוות דעת הקובעת, כי זוהי מדינה בטוחה וכי, ככלל, לא נשקפת סכנה לחייהם. זאת בדומה לנוהל דחייה על הסף שהוחל בשנים קודמות לגבי בקשות שהוגשו על ידי נתינים מגאורגיה ומאוקראינה, ושאת הירידה המשמעותית במספר בקשות המקלט, שהוגשו על ידי נתינים ממדינות אלו בהשוואה לשנת 2018, ניתן לייחס אליו.

בסוף שנת 2019 שהו בישראל כ-102 אלף עובדים זרים חוקיים וכ-17 אלף עובדים זרים לא חוקיים. שיעור העובדים הלא חוקיים עומד על 14.6% מסך העובדים הזרים. יש לציין ששיעור זה, בדומה לסוף שנת 2018, הוא הנמוך ביותר מהשיעור שנרשם בשנים האחרונות, כאשר בשנים 2010-2017 שיעור העובדים הזרים הלא חוקיים נע בין 16% לבין 18%.

בשנת 2019 נעשו צעדים נוספים על מנת להסדיר את העסקתם של העובדים הזרים באמצעות הסכמים בילטרליים והסדרים אחרים מכוח החלטות ממשלה. נכון לסוף שנת 2019 מסך העובדים הזרים בענף הבניין מועסקים במסגרת הסכם בילטרלי או בהסדר "חברות ביצוע". כמו כן, נשמר המצב שבו 100% בקירוב מהעובדים הזרים בענף החקלאות מועסקים במסגרת הסכם בילטרלי. בנוסף, אושררו הסכמים בילטרליים עם הפיליפינים לענף המלונאות וכן לענף הסיעוד, אשר יישומם צפוי להתחיל ברבעון הראשון של שנת 2020 ובמחצית השניה של שנת 2020 בהתאמה.

במהלך שנת 2019 נתנו 23,312 סירובי כניסה בגבול לנתינים זרים שרצו להכנס לישראל, עלייה בשיעור של כ-3% ביחס למספר הסירובים בשנת 2018. מספר המסורבים ממדינות איתן קיים הסכם פטור מאשרות כניסה גדל באופן מתמיד עם השנים. כך למשל בשנת 2019 סורבה כניסתם לישראל של 6,407 נתינים מאוקראינה ושל 6,159 נתינים מרוסיה ששיעורם מהווה כ-54% מכלל הסירובים בשנה זו.

במהלך שנת 2019 הופקדו על ידי מעסיקים פיקדונות בגובה של כ-448 מיליון ₪ לזכותם של כ-57,300 עובדים זרים בענפים השונים ו-14,300 מסתננים עובדים. סכום הכספים שהופקדו בשנת 2019 גדל בשיעור של כ-28% ביחס לסכום הפקדות במהלך שנת 2018 (אז עמד סכום ההפקדה על כ-351 מיליון ₪). במהלך שנת 2019 סכום ההפקדות שנמשכו על ידי העובדים הזרים והמסתננים העובדים עמד על כ-116 מיליון ₪. מדובר על סכום המשיכות ברוטו, לפני הפרשה של כ-15 מיליון ₪ למס הכנסה. סכום המשיכות (ברוטו) בשנת 2019 היה נמוך בכ-13.5% מסכום המשיכות בשנת 2018 (אז נמשכו כ-134 מיליון ₪).

בברכה,

מרב אברהמס

מנהלת אגף בכירה תכנון מדיניות ואסטרטגיה

התייחסויות למסמך ניתן לשלוח ל: tichnun@piba.gov.il

פרק	לוח	שם הלוח	עמוד
לוח מרכזי מסתננים	1	זרים בישראל- נתונים מרכזיים	6
	2	כניסות מסתננים לישראל דרך הגבול עם מצרים לפי שנת כניסה	7
	3	מסתננים השוהים בישראל לפי ארצות מוצא נבחרות, 31.12.2019	9
	4	עזיבה מרצון של מסתננים ממדינות אפריקה, לפי שנים	9
מבקשי מקלט			
	5	בקשות מקלט לפי ארץ מוצא ושנת הגשת הבקשה	12
עובדים זרים			
	6	עובדים זרים ששוהים בישראל, לפי ענף ולפי שנה	13
	7	עובדים זרים בענף הסייעוד ששוהים בישראל, לפי ארצות מוצא נבחרות, 2019	20
	8	עובדים זרים בענף הבניין לפי ארצות מוצא נבחרות וצורת העסקה, 31.12.2019	21
	9	עובדים זרים בענף החלקאות לפי ארצות מוצא נבחרות, 31.12.2019	22
	10	עובדים זרים בענף המומחים לפי ארצות מוצא נבחרות, 31.12.2019	23
	11	עובדים זרים חוקיים לפי ענף, גיל ומין, 2019	24
תיירים			
	12	זרים שנכנסו לישראל כתיירים ונותרו בארץ בסוף שנת 2018 ללא רשיון בתוקף, לפי מדינות מוצא	25
צמצום מספר השוהים הלא חוקיים בשנת 2019			
	13	הרחקות של זרים לא חוקיים, לפי סוג רשיון ושנה	26
	14	עזיבה מרצון של זרים לפי ארץ מוצא ושנה	28
	15	סירובי כניסה לישראל לפי ארצות מוצא עיקריות ושנה	30
אכיפה על מעסיקים בשנת 2019			
	16	קנסות מנהליים, 2019	33
	17	כתבי אישום פליליים, 2019	34
פיקדון בגין העסקת עובדים זרים ומסתננים			
	18	גובה הפקדות ומשיכות של פיקדונות עבור עובדים זרים ומסתננים, 2018-2019 (במיליוני ₪)	35

פרק	תרשים	שם התרשים	עמוד
מסתננים			
	1	כניסות מסתננים לישראל דרך הגבול עם מצרים לפי שנת כניסה	8
	2	עוזבים ממדינות אפריקה במסגרת תכנית "יציאה מרצון" לפי ארץ מוצא ושנת יציאה	10
	3	עוזבים מאריתריאה וסודן בתכנית "יציאה מרצון", לפי יעד עזיבה ושנת יציאה	11
עובדים זרים			
	4	עובדים זרים חוקיים לפי ענף ושנה	15
	5	עובדים זרים לא חוקיים לפי ענף ושנה	16
	6	עובדים זרים בישראל לפי ותק (בשנים) ומצב חוקיות, 2019	17
	7	עובדים זרים חוקיים לפי צורת גיוס ושנה	18
צמצום מספר השוהים הלא חוקיים בשנת 2019			
	11	הרחקות של זרים לא חוקיים לפי ארץ מוצא ושנה	27
	12	עזיבה מרצון של זרים לפי ארץ מוצא ושנה	29
	13	סירובי כניסה לישראל לפי ארצות מוצא עיקריות ושנה	31
	14	סירובי כניסה לפי סיבת סירוב, 2019	32

נתוני זרים בישראל – טבלה מרכזת

לוח 1 זרים בישראל – נתונים מרכזיים

נושא	תאריך עדכון	סה"כ
מסתננים		
מסתננים שנכנסו בשנת 2019	31.12.19	0
מסתננים השוהים כעת בישראל	31.12.19	31,547
מסתננים שעזבו מרצון מתחילת 2019	31.12.19	2,723
מבקשי מקלט		
בקשות מקלט שהוגשו בשנת 2019	31.12.19	9,842
עובדים זרים		
עובדים זרים חוקיים	31.12.19	101,992
עובדים זרים לא חוקיים	31.12.19	17,484
תיירים		
תיירים ללא רשיון בתוקף	31.12.18	*58,200
צמצום מספר השוהים הלא חוקיים בשנת 2019		
הרחקות	31.12.19	6,694
עזיבה מרצון (כללי)	31.12.19	4,724
סירובי כניסה	31.12.19	23,312
אכיפה על מעסיקים בשנת 2019		
מספר תיקים שנפתחו	31.12.19	1,073
מספר כתבי אישום שהוגשו	31.12.19	157
פיקדון בגין העסקת עובדים זרים ומסתננים		
הפקדות עובדים זרים (במליוני ₪)	31.12.19	448.2
משיכות עובדים זרים (במליוני ₪)	31.12.19	90.1
הפקדות מסתננים (במליוני ₪)	31.12.19	166.6
משיכות מסתננים (במליוני ₪)	31.12.19	25.7

*מקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה – הודעה לעיתונות מיום 1.8.2019.

לוח 2 כניסות מסתננים לישראל דרך הגבול עם מצרים לפי שנת כניסה

מסתננים שוהים כעת* בישראל	סה"כ מסתננים שנכנסו לישראל	2019		2018		2017		2016		2015		2014		2013		2012	2011	2010	2009	2008	2007	עד 2006
		מקום איתור		מקום איתור		מקום איתור		מקום איתור		מקום איתור		מקום איתור										
		בארץ	בגבול	בארץ	בגבול	בארץ	בגבול	בארץ	בגבול	בארץ	בגבול	בארץ	בגבול									
31,547 ²	64,256	7	0	5	0	7	0	2	18	10	220	16	21	32	43	10,299	16,998	14,554	5,282	8,388	5,076	3,278

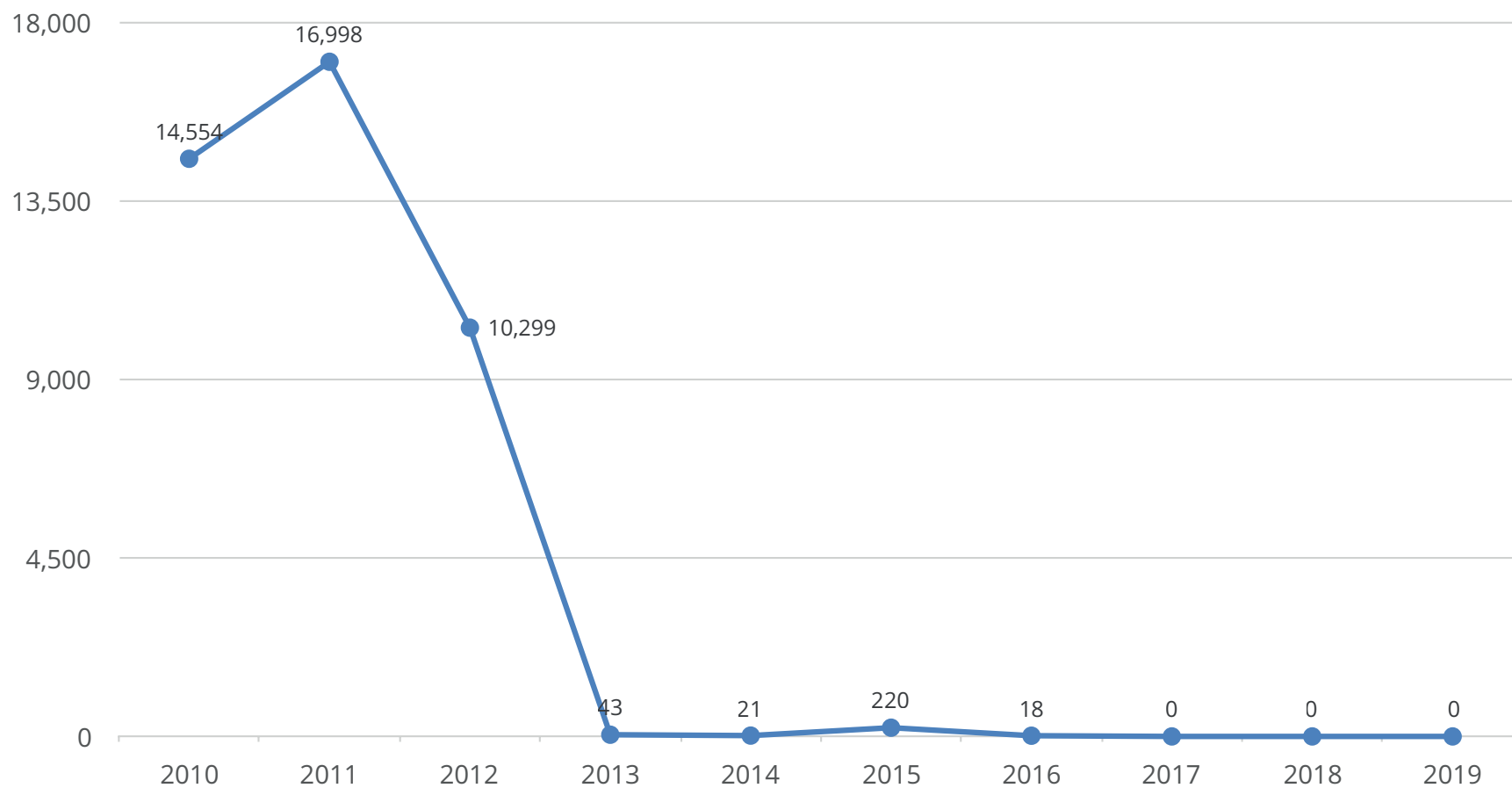
*נכון לתאריך 31.12.2019

אחת התופעות שבמיגורה התמקדה רשות האוכלוסין וההגירה בעשור האחרון היא תופעת ההסתננות לישראל דרך הגבול עם מצרים. בשיאה של התופעה, שהתרחשה בין השנים 2010 ו-2012, הגיע מספר המסתננים לאלפים בשנה ואף יותר מכך. בסך הכל, נכנסו לישראל במהלך השנים 64,256 מסתננים. מאמצע שנת 2012, אז חלה התקדמות בבניית המכשול הקרקעי בגבול הדרומי והוחל תיקון החקיקה שהאריך את תקופת השהות במשמורת, חלה ירידה תלולה במספר המסתננים לישראל בכל שנה. להוציא את שנת 2015, שבה הגיע מספר המסתננים שנכנסו ל-220, בשנים האחרונות הסתננו לישראל דרך הגבול עם מצרים עשרות בודדות בלבד, והחל משנת 2017 לא נכנסו לשטחה של ישראל דרך הגבול עם מצרים מסתננים חדשים כלל. נכון לסוף שנת 2019 מספר המסתננים השוהים בישראל עומד על 31,547. מדובר בירידה בשיעור של 6% ממספר המסתננים ששהו בישראל בסוף שנת 2018 (אז שהו בישראל 33,627 מסתננים).

1 קובץ מסתננים הוא דינאמי ועשוי להתעדכן באופן רטרואקטיבי ביחס לחודשים קודמים ולשנים קודמות.
 2 הנתון אינו כולל ילודת מסתננים בישראל. בנוסף לנתונים שהוצגו אודות מסתננים ששהו בסוף שנת 2019 בישראל, ישנם כ- 6,100 ילדים שנולדו לאוכלוסייה זו בישראל ושעודם שוהים בארץ. יש להבהיר כי נתון זה מבוסס על מידע מינהלי הנאסף בדרכים שונות לצורך מילוי תפקידיה של הרשות ובחלקו נסמך על הצהרות הורות של זרים לילדים.

תרשים 1 כניסות מסתננים לישראל דרך הגבול עם מצרים לפי שנת כניסה

לוח 3 מסתננים השוהים בישראל לפי ארצות מוצא נבחרות, 31.12.2019

סה"כ	שאר מדינות העולם	שאר מדינות אפריקה	סודן	אריתריאה	מספר מוחלט
31,547	532	2,401	6,349	22,265	
100	2	7	20	71	אחוז

91% מהמסתננים השוהים כעת בישראל הם נתיני אריתריאה או סודן, שלגביהם נוהגת מדינת ישראל ב"מדיניות אי-הרחקה זמנית", עקב המצב במדינות המוצא שלהם. באותם מקרים שבהם מסתננים שמוצאם מאריתריאה או סודן יצאו מישראל הדבר נעשה במסגרת תכנית "יציאה מרצון" לארץ המוצא, למדינה שלישית או למדינה אחרת. לשלמות התמונה, יצויין שישנם זרים מאריתריאה וסודן, שהסתננו ארצה אשר הוענק להם בחלוף השנים מעמד בארץ מתוקף אישורים והחלטות שונות. כך למשל, הוחלט בשנת 2018 לתת מעמד ארעי מטעמים הומניטריים ל 300 סודנים יוצאי חבל דארפור הרי הנובה והנילוס הכחול, החוסים תחת הקירטיונים למתן המעמד כפי שנקבעו, וזאת בנוסף להחלטות קודמות שהתקבלו על מתן מעמד ל - 1,100 איש, הנמנים על קבוצות אלו, וכן מסתננים אחרים, שהגישו בקשה לקבלת מקלט מדיני ונמצא שבקשתם חוסה תחת הוראות אמנת האו"ם לפליטים והוחלט לתת להם מעמד פליט. במסגרת ישיבה שהתקיימה בראשות ראש הממשלה ביולי 2019, ניתן מעמד מסוג ב/1 לקבוצה של 300 מבקשי מקלט יוצאי חבל דרפור וחבל הרי הנובה והנילוס הכחול, בהתאם לקירטיונים שנקבעו על ידי שר הפנים. מסתננים אשר מעמדם הוסדר כתושבי ישראל לא מופיעים בלוח 3.

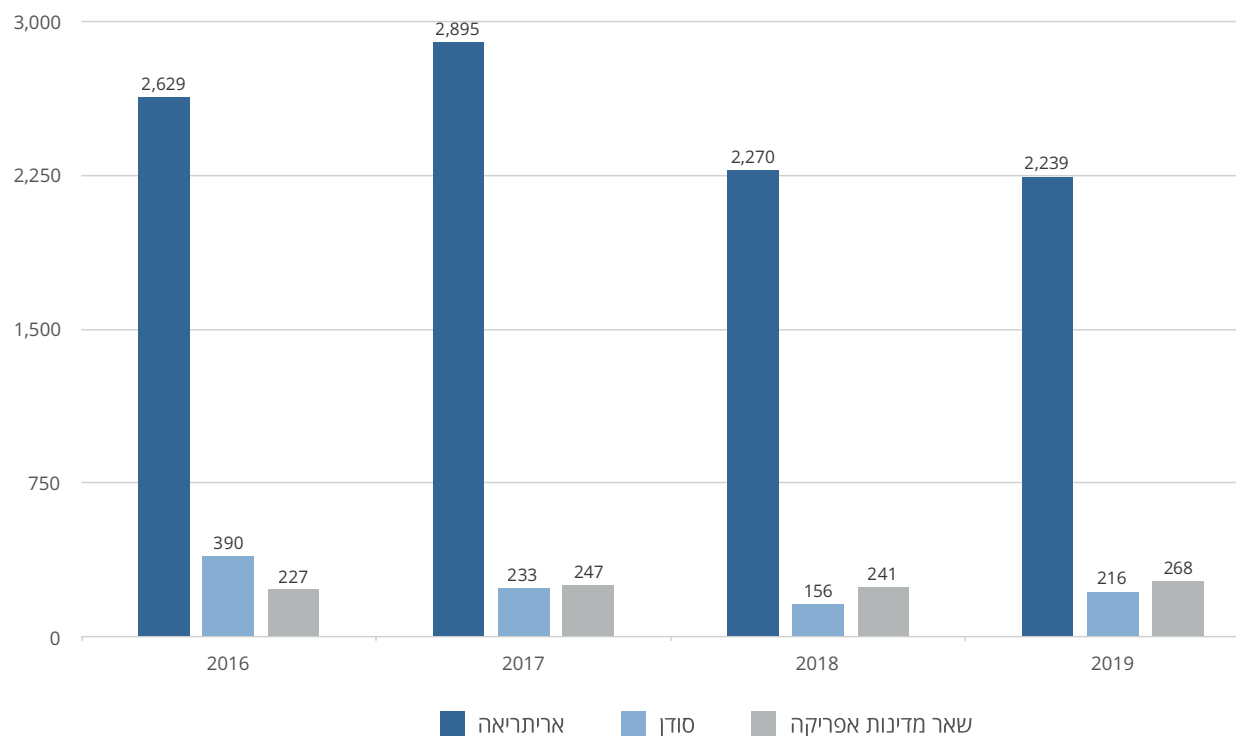
לוח 4 עזיבה מרצון של מסתננים ממדינות אפריקה, לפי שנים

סה"כ	2019												2018	2017	2016	ארץ מוצא
	דצמבר	נובמבר	אוקטובר	ספטמבר	אוגוסט	יולי	יוני	מאי	אפריל	מרץ	פברואר	ינואר				
2,239	276	148	148	160	130	218	198	199	157	185	190	230	2,270	2,895	2,629	אריתריאה
216	34	14	17	13	20	25	16	17	22	18	10	10	156	233	390	סודן
268	30	21	11	38	20	36	10	12	36	27	17	10	241	247	227	שאר מדינות אפריקה
2,723	340	183	176	211	170	279	224	228	215	230	217	250	2,667	3,375	3,246	סה"כ

בשנת 2019 עמד מספרם של המסתננים ממדינות אפריקה העוזבים במסגרת תכנית "יציאה מרצון" על 2,723 - עלייה בשיעור של כ-2% ממספר העוזבים במהלך 2018. כ-82% מהמסתננים העוזבים ממדינות אפריקה במהלך 2019 הם מאריתריאה, כ-8% מסודן וכ-10% משאר מדינות אפריקה.

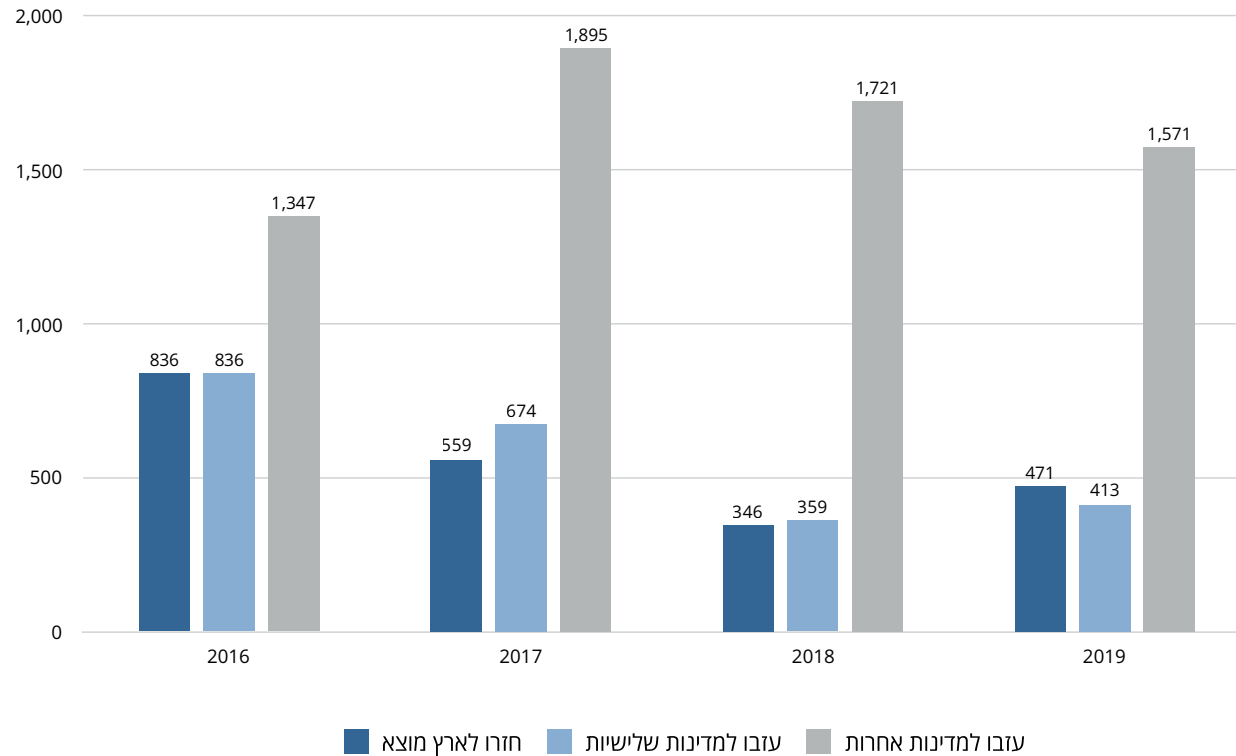
תרשים 2 עוזבים ממדינות אפריקה במסגרת תכנית "יציאה מרצון" לפי ארץ מוצא ושנת יציאה

בין השנים 2016 ו-2017 הייתה עליה במספר העוזבים בתכנית "יציאה מרצון" שמוצאם אריתריאה, ואילו במספרם של העוזבים שמוצאם מסודן נרשמה ירידה. לעומת זאת, בשנת 2018 נרשמה ירידה במספר העוזבים שמוצאם מאריתריאה, לצד המשך הירידה במספר העוזבים שמוצאם מסודן. בשנת 2019 נרשמה המשך מגמת הירידה במספר העוזבים שמוצאם מאריתריאה, אך עלייה במספרם של העוזבים במסגרת התכנית "יציאה מרצון" שמוצאם מסודן ומשאר מדינות אפריקה.

תרשים 3 עוזבים מאריתריאה וסודן בתכנית "יציאה מרצון", לפי יעד עזיבה ושנת יציאה

בשנים האחרונות חל שינוי ביחס ליעדי העזיבה של העוזבים במסגרת תכנית "יציאה מרצון", שמוצאם מאריתריאה או סודן. בשנים 2016-2018 נרשמה מגמת ירידה דומה באחוזי העוזבים למדינות שלישיות (28%-כ-2016, 15%-כ-2018), ואילו בשנת 2019 חלה עלייה בשיעור החוזרים לארץ מוצאם (19%-כ-2018) ועליה גם בעוזבים למדינות שלישיות (17%-כ-2018). בקרב העוזבים למדינות אחרות הייתה מגמה הפוכה, כאשר בשנים 2016-2018 נרשמה מגמת עלייה באחוזים (45%-כ-2016, 71%-כ-2018) ואילו בשנת 2019 נרשמה ירידה (64%).

ב. מבקשי מקלט

לוח 5 בקשות מקלט לפי ארץ מוצא ושנת הגשת הבקשה

2019	2018	2017	2016	ארץ מוצא
633	1,765	7,711	6,880	אוקראינה
129	6,348	1,748	1,992	אריתריאה
133	136	191	121	אתיופיה
208	99	99	83	גאנה
22	399	1,351	3,668	גיאוורגיה
636	671	322	157	הודו
242	436	332	302	מולדובה
158	344	274	109	ניגריה
41	766	906	636	סודן
446	540	430	50	סרי לנקה
4,477	2,772	635	395	רוסיה
2,717	1,987	779	444	שאר המדינות
9,842	16,263	14,778	14,837	סה"כ

במהלך שנת 2019 הוגשו בסך הכל 9,842 בקשות מקלט, שזוהי ירידה בשיעור של 40% ביחס לסך הבקשות שהוגשו במהלך 2018 וירידה בשיעור של 33% ביחס לסך הבקשות שהוגשו בשנת 2017. בשנים 2016-2018 נרשמה מגמת עלייה במספר הבקשות שהוגשו על ידי נתיני אריתריאה ורוסיה אך בעוד, שבקרוב נתיני רוסיה המגמה נמשכה בשנת 2019, בקרב נתיני אריתריאה מספר הבקשות צנח מ-6,348 בשנת 2018 ל-129 בשנת 2019 (כלומר ירידה של כמעט פי 50). כמו כן, ניתן לראות שמגמת הירידה המשמעותית בשנת 2018 במספר בקשות המקלט, שהוגשו על ידי נתינים מאוקראינה ומגיאוורגיה בהשוואה לשנת 2017, המשיכה בשנת 2019. מגמה זאת ניתן ליישום נוהל דחייה על הסף של בקשות שהוגשו על ידי נתיני גיאוורגיה ואוקראינה המבוסס על חוות דעת הקובעת, כי מדינות אלו הינן מדינות בטוחות וכי, ככלל, לא נשקפת סכנה לחייהם. לעומת זאת, בשנים 2016-2018 חלה עליה משמעותית במספר הבקשות שהוגשו על ידי נתיני הודו וסרי לנקה, ועם זאת ירידה קלה בשנת 2019.

לוח 6 עובדים זרים ששוהים בישראל, לפי ענף ולפי שנה

חוקיים									תאריך עדכון
סה"כ	מומחים	תעשייה ושירותים	מסעדות	חקלאות עונתי	חקלאות	בניין	סיעוד		
75,818	1,682	360	193	296	22,887	6,901	43,499	31.12.10	
74,778	2,294	176	62	84	24,612	5,201	42,349	31.12.11	
71,281	2,867	112	9	0	21,133	5,900	41,260	31.12.12	
71,352	2,836	42	0	79	22,179	5,732	40,484	31.12.13	
74,567	2,842	0	0	64	22,087	6,106	43,468	31.12.14	
77,192	3,358	0	0	79	21,268	6,855	*45,632	31.12.15	
84,485	4,627	0	0	359	21,786	8,557	49,156	31.12.16	
88,378	5,405	0	0	261	22,430	10,120	50,162	31.12.17	
98,214	5,957	0	0	190	22,222	14,420	55,425	31.12.18	
101,992	6,832	0	0	0	22,857	15,192	57,111	31.12.19	
לא חוקיים									
סה"כ	אחר***	מומחים	תעשייה ושירותים***	מסעדות**	חקלאות עונתי	חקלאות	בניין	סיעוד	
14,795	—	1,092	46	490	180	369	2,409	10,209	31.12.10
14,118	942	487	194	60	10	154	2,148	10,123	31.12.11
14,109	966	555	168	68	25	359	1,899	10,069	31.12.12
15,366	1,343	624	161	46	22	167	1,010	11,993	31.12.13
15,315	1,511	757	143	28	15	531	1,006	11,324	31.12.14
15,915	1,464	784	126	26	11	705	999	*11,800	31.12.15
15,660	1,632	851	121	23	10	919	787	11,317	31.12.16
17,852	1,773	684	112	22	16	1,263	751	13,231	31.12.17
16,230	1,615	640	110	21	20	1,649	741	11,434	31.12.18
17,484	1,345	710	109	21	8	2,053	1,093	12,145	31.12.19

*ההשוואה בין נתוני הסיעוד בשנים 2016-2019 ליתר השנים אינה מדויקת עקב שינוי בהגדרות שהוחל משנת 2015.

**החל משנת 2013 ענף המסעדות לא נכלל בין הענפים שהממשלה מתירה בהם העסקה של עובדים זרים.

***החל משנת 2014 ענף התעשייה והשירותים לא נכלל בין הענפים שהממשלה מתירה בהם העסקה של עובדים זרים.

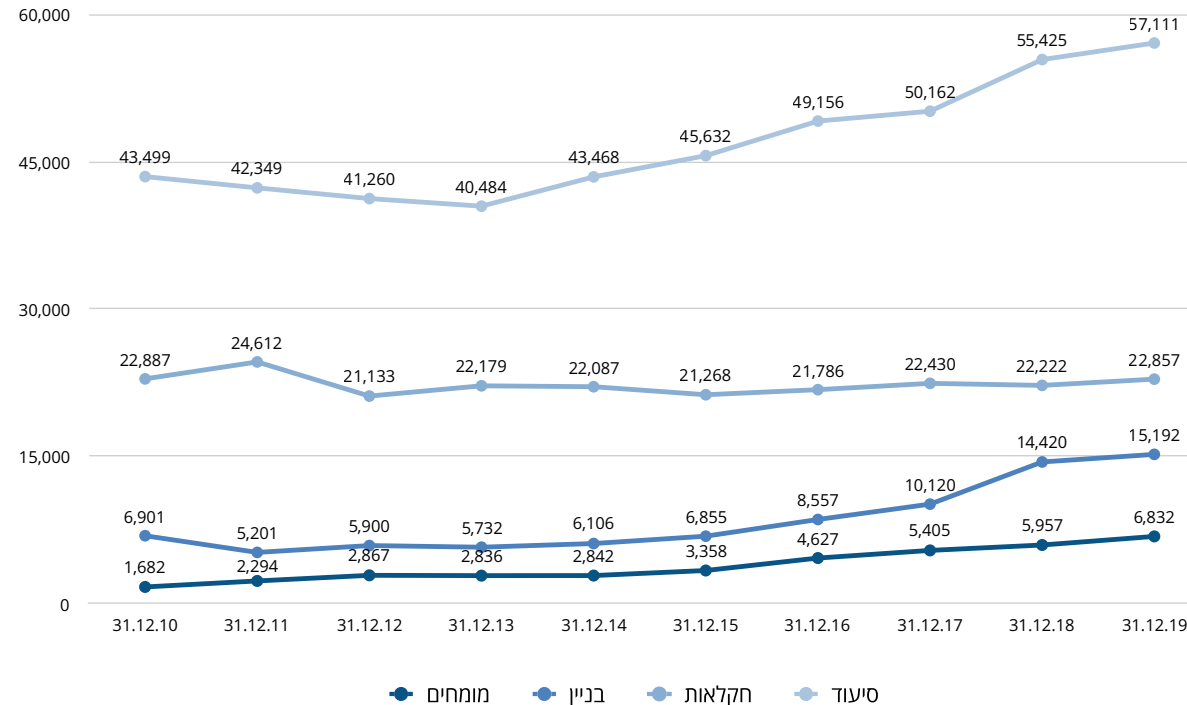
****אחר - עובדים זרים לא חוקיים ללא קישור להיתר בענף מסוים. העדר קישור נובע מסיבה טכנית, כתוצאה מניתוק הקישור בין רשומת העובד לרשומת היתר ההעסקה, שמכוחו הועסק בעבר.

בסוף שנת 2019 שהו בישראל 119,476 עובדים זרים, מהם 101,992 חוקיים (85%) ו-17,484 שאינם חוקיים (15%).
במהלך השנים 2010-2014 מספרם של העובדים הזרים החוקיים היה יציב ונע סביב 74 אלף עובדים. בחמש השנים האחרונות חלה עלייה גדולה ועקבית במספר העובדים הזרים, ובסוף שנת 2019 הגיע מספרם ל-101,992 עובדים. מבין העובדים הזרים החוקיים השוהים בישראל בסוף שנת 2019 שיעור העובדים בענף הסיעוד הוא הגבוה ביותר – 56%. 22% מהעובדים הלא חוקיים הם בענף החקלאות, 15% בענף הבניין ו-7% בענף המומחים.
במהלך השנים 2010-2017 שיעורם של העובדים הלא חוקיים נע בין 16% לבין 18%, בשנתיים האחרונות שיעור העובדים הלא חוקיים ירד, כאשר בשנת 2018 השיעור עמד על 14.2% ובשנת 2019 השיעור עמד על 14.6%. מבין 17,484 העובדים הלא חוקיים ששהו בישראל בסוף שנת 2019, חלקם של העובדים שהגיעו לישראל לענף הסיעוד הוא גבוה במיוחד – 12,145 עובדים המהווים 69% מכלל העובדים הלא חוקיים.

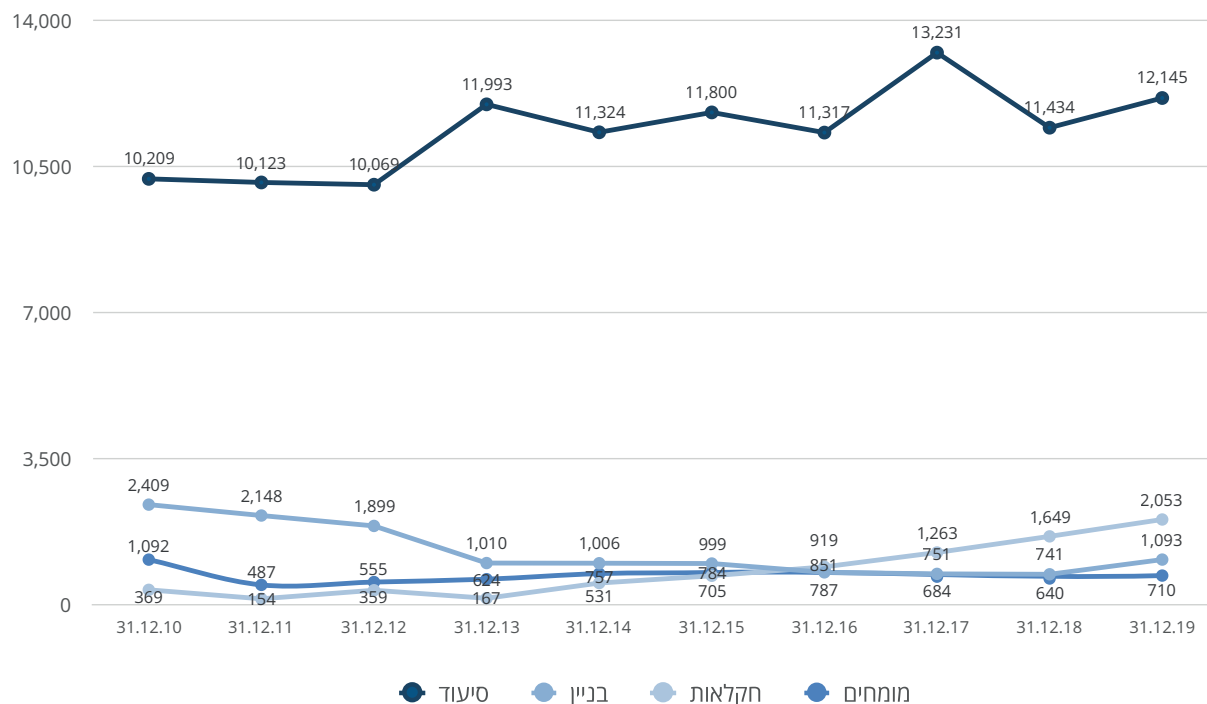
תרשים 4 עובדים זרים חוקיים לפי ענף ושנה*

*ההשוואה בין הנתון המתייחס לענף הסיעוד בשנים 2016-2019 לנתון זה ביתר השנים אינה מדויקת עקב שינוי בהגדרות שהוחל משנת 2015. כאמור, מספר העובדים הזרים החוקיים הולך ועולה מאז שנת 2014. העליה באה לידי ביטוי בענפים: סיעוד, בניין ומומחים. בענף החקלאות לעומת זאת מספר העובדים נשאר יציב לאורך השנים 2016-2019 עם תנודות קלות בלבד. בענף הסיעוד חלה ירידה קלה במספר העובדים בין השנים 2010 לבין 2013, ומאז חלה עליה משמעותית במספר העובדים מדי שנה – מספר העובדים הזרים בענף הסיעוד ששהו בסוף שנת 2019 גבוה ב-41% ממספר העובדים ששהו בישראל בסוף שנת 2013. בענף הבניין חלה עליה משמעותית במספר העובדים מדי שנה החל משנת 2015 – מספר העובדים הזרים בענף הבניין בסוף שנת 2019 גבוה ב-148% ממספר העובדים ששהו בישראל בסוף שנת 2014. בענף המומחים חלה עליה מתמדת לאורך כל התקופה, כאשר בשנים 2010-2014 מגמת העליה הייתה מתונה יחסית, ומאז שנת 2015 מגמה זו התרחבה – מספר המומחים הזרים ששהו בישראל בסוף שנת 2019 גבוה ב-140% ממספרם בסוף שנת 2014.

תרשים 5 עובדים זרים לא חוקיים לפי ענף ושנה

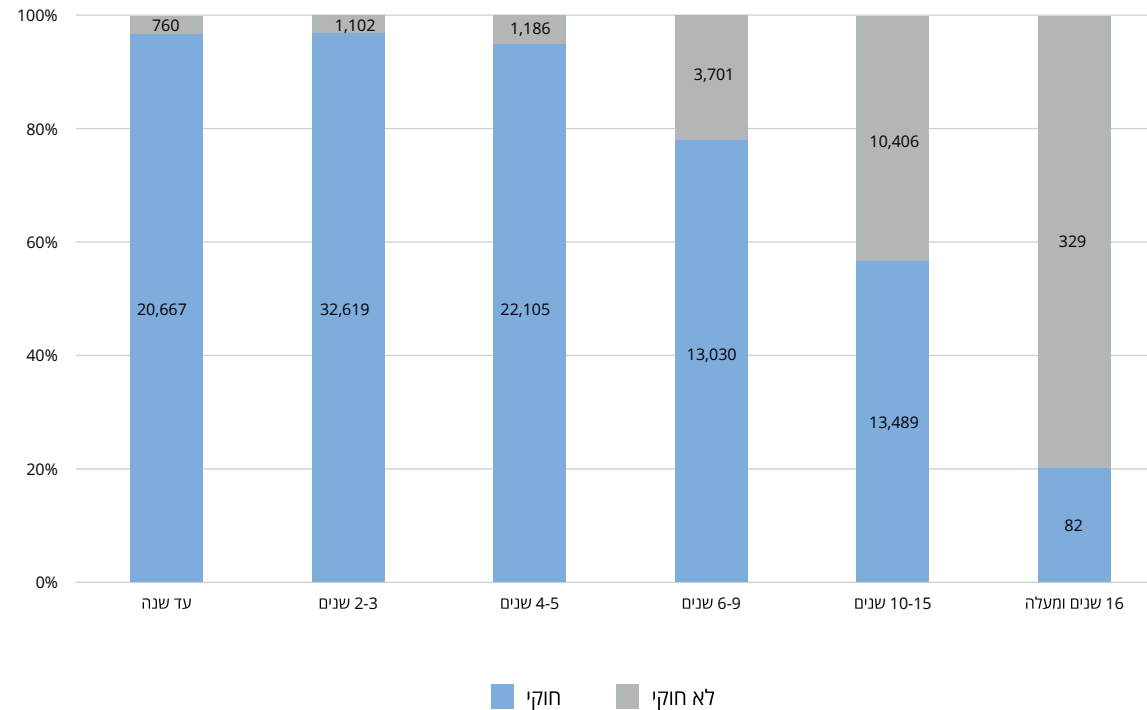

*ההשוואה בין הנתון המתייחס לענף הסיעוד בשנים 2016-2019 לנתון זה ביתר השנים אינה מדויקת עקב שינוי בהגדרות שהוחל משנת 2015.

עובד זר הופך ללא-חוקי אם אינו בעל רישיון עבודה בתוקף או שאינו מועסק תחת היתר עבודה תקף. ככלל, ותק השהייה של עובד זר בישראל על פי חוק הוא 63 חודשים. כלומר, לאחר חמש שנים ושלושה חודשים אמור העובד לסיים את תקופת ההעסקה שלו ולשוב למדינת המוצא. יוצאים מן הכלל בעניין זה הם עובדים המקבלים הארכה מעבר לתקופת ההעסקה הנקובה בחוק. במהלך השנים 2010-2019 מספר העובדים הזרים הלא חוקיים נותר לרוב יציב אך עם מגמת עלייה קלה: מ-14,795 בשנת 2010 ל-17,484 בשנת 2019. התנודה הגדולה יחסית בשנים 2016-2019 במספר העובדים הלא חוקיים בכלל, ובמספרם של העובדים שהגיעו לישראל לענף הסיעוד בפרט קשורה, בחלקה, בעיתוי של יישום נהל הארכת רישיונות בענף הסיעוד מטעמים הומניטריים. לפי נהל זה, ניתן להאריך את רישיונם של עובדים זרים בענף, השהים בישראל למעלה מ-63 חודשים, בהתאם להמלצת "הוועדה המייעצת לשר להארכת רישיונות ב/1 בענף הסיעוד מטעמים הומניטריים מיוחדים" ועל פי קריטריונים מוגדרים. הארכת רישיונות של עובדים בענף הסיעוד מטעמים הומניטריים בוצעו על פי הנהל בשנת 2016 וכן בשנת 2018. בענף החקלאות ניכרת מגמת עליה במספר העובדים הלא חוקיים החל משנת 2014, כאשר בסוף שנת 2013 שהו בישראל 167 עובדים לא חוקיים ואילו בסוף שנת 2019 מספרם הגיע ל-2,053.

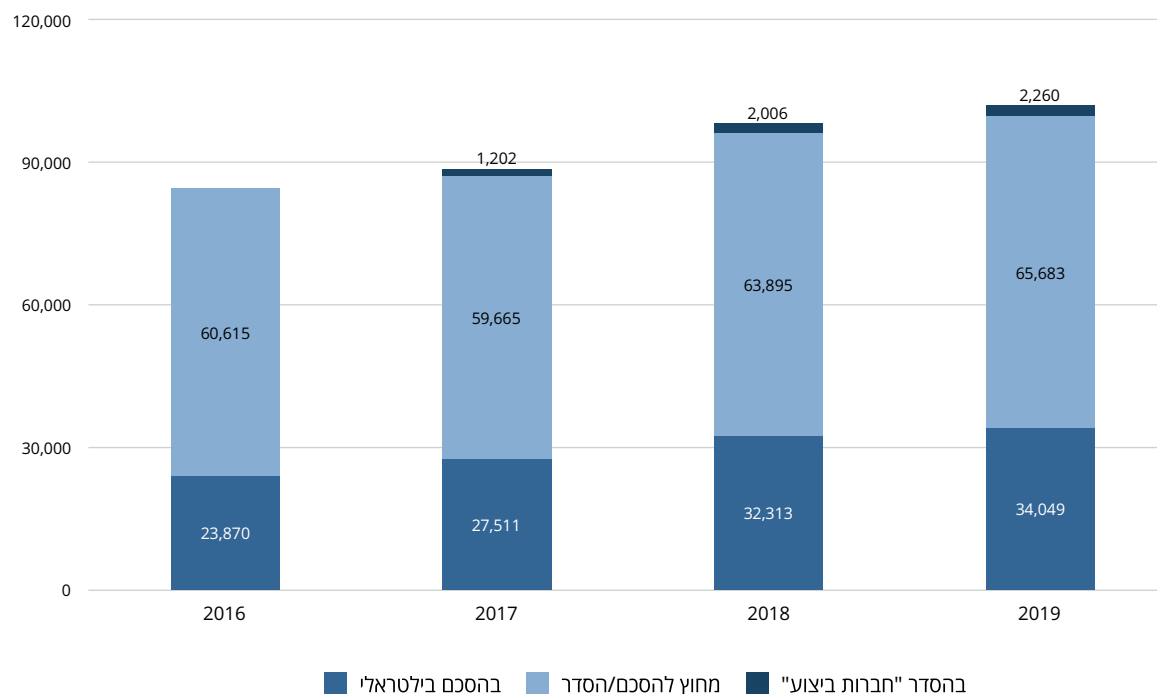
תרשים 6 עובדים זרים בישראל לפי ותק (בשנים) ומצב חוקיות, 2019

ניתן לראות שבקרב העובדים הזרים ששהו בישראל בסוף 2019, בקבוצות הוותק של עד חמש שנים, שיעור העובדים הזרים הלא חוקיים נמוך מאוד ונע בין 3% לבין 5% בלבד. החל מקבוצת הוותק של 6-9 שנים חל גידול חד בשיעור העובדים הזרים הלא חוקיים: מ-22% בקבוצת ותק זו, ועד ל-80% בקבוצת הוותק של 16 שנים ומעלה. מכאן ניתן להסיק על קיומו של קשר בין ותק של עובדים זרים בישראל למצב החוקיות שלהם. דהיינו, ככל שהוותק של העובד בארץ גדול יותר, כך גדל הסיכוי שיהפוך ללא חוקי.

תרשים 7 עובדים זרים חוקיים לפי צורת גיוס ושנה

מכסות להעסקת עובדים זרים בענפי החקלאות והבניין נקבעות בהחלטות ממשלה³. בהתאם למדיניות ממשלות ישראל בעשור האחרון גיוס והעסקה של עובדים זרים בענפים חקלאות ובניין נעשה במסגרת הסכמים ביטראליים בין מדינת ישראל למדינות נבחרות מהן מגיעים העובדים החל משנת 2012 העובדים לענף החקלאות שנכנסים לישראל מגיעים במסגרת הסכם ביטראלי שנחתם בין מדינת ישראל לתאילנד. בשנת 2012 החל יישום ההסכם עם בולגריה לגיוס והעסקה של עובדים זרים לענף הבניין ומאז נחתמו ויושמו הסכמים גם עם מולדובה, רומניה, סין ואוקראינה. בהתאם לכך, מספר העובדים הזרים החוקיים המועסקים בישראל במסגרת הסכמים ביטראליים הולך וגדל עם השנים וכן שיעורם בקרב כלל העובדים הזרים. כך, בשנת 2016 שיעורם עמד על 28%, בשנת 2017 על 31%, בשנת 2018 על 33%, ובשנת 2019 הגיע שיעורם של העובדים המועסקים במסגרת הסכמים ביטראליים לכ- 33%. בסך הכל שהו בישראל בסוף שנת 2019 עובדים

³ החלטות ממשלה האחרונות שהתקבלו בעניין מכסות עובדים זרים: החלטת ממשלה מס' 317 מיום 30.7.15, החלטת ממשלה מס' 1236 מיום 8.3.16 החלטת ממשלה מס' 3516 מיום 4.2.18 וכן החלטת ממשלה מס' 4618 מיום 30.6.19 המגדילה באופן זמני עד ליום 31.12.19 את מכסת עובדי הבניין על מנת לאפשר תחלופה של עובדים המגיעים במסגרת הסכמים ביטראליים באלו שמועסקים בישראל כדין מעל 82 חודשים מיום כניסתם לראשונה לישראל. בענף החקלאות הממשלה הסדירה העסקתם של עובדים בהחלטת ממשלה מיום 15.03.2012 ומספרה הוא 4408(חכ/263) וכן בהחלטה מס' 3431 מיום 11.1.2018.

חוקיים במסגרת הסכמים ביטראליים (לא כולל כ-138 עובדים שהגיעו לענף הסייעוד במסגרת פיילוט להסכם ביטראלי עם נפאל וסרי לנקה).

בענף הבניין פועל מסוף שנת 2017 הסדר "חברות הביצוע", בהתאם להחלטת ממשלה שהתקבלה מס' 597 מיום 25.10.15 והחלטות נוספות שהתקבלו בעקבותיה⁵. בסוף שנת 2017 שהו בישראל 1,202 עובדי בניין בהסדר "חברות ביצוע", בסוף שנת 2018 שהו בישראל 2,006 עובדים בהסדר זה, ובסוף שנת 2019 שהו 2,260 עובדים - עליה של כ-90% במספר העובדים בהסדר "חברות ביצוע" בשנתיים.

בסך הכל מהווים העובדים שהגיעו לישראל במסגרת הסדרים והסכמים ביטראליים שקבעה הממשלה כ-36% מכלל העובדים הזרים החוקיים שבארץ; כ-89% בקרב עובדי הבניין שבארץ ו-100% בקירוב בקרב עובדי החקלאות שבארץ. בסוף שנת 2018 נחתם הסכם ביטראלי עם הפיליפינים לענף המלונאות, שתחילת יישומו צפוי ברבעון הראשון של שנת 2020. הסכם ביטראלי נוסף עם הפיליפינים נחתם בסוף שנת 2018 לענף הסייעוד ויישומו צפוי להתחיל במחצית השנייה של שנת 2020.

4 מסגרת היישום של החלטה זו הוקם מאגר של שש חברות בנייה זרות (מסין ומפורטוגל), שנבחרו בתהליך מוקפד כדי לבצע פרויקטים של בניה למגורים ותשתיות. בשונה מההסכמים הביטראליים, שבמסגרתם מועסקים העובדים על ידי תאגידי בניין ישראלים, בהסדר "חברות הביצוע" העובדים מועסקים על ידי החברה הזרה. החלטת הממשלה החילה את הכללים המושתים על חברות הביצוע בענף הבניין גם על חברת הבנייה התורכית "יילמולר", הפועלת בארץ כבר למעלה מעשור, בהתאם להחלטות ממשלה קודמות. החלטות הממשלה שהסדירו את פעולתה של חברת יילמולר בישראל: החלטת ממשלה מס' 2222 מיום 11 ביולי, 2004; החלטת ממשלה מס' 3195 מיום 24 בפברואר 2008; החלטת ממשלה מס' 3453 מיום 10 ביולי 2011; החלטת ממשלה מס' 3842 מיום 17 בנובמבר, 2011; החלטת ממשלה מס' 309 מיום 5 ביוני 2013; והחלטת ממשלה מס' 1079 מיום 18 בדצמבר, 2013.

5 החלטת הממשלה מס' 1321 (דר/60) מיום 24.3.2016 בנושא הבאת חברות בנייה זרות; החלטת הממשלה מס' 3516 מיום 4.2.2018

לוח 7 עובדים זרים בענף הסיעוד ששוהים בישראל, לפי ארצות מוצא נבחרות, 2019

סה"כ	לא חוקי	חוקי	ארץ מוצא
26,406	5,860	20,546	פיליפינים
14,699	1,765	12,934	הודו
9,642	1,087	8,555	מולדובה
6,303	344	5,959	אוזבקיסטן
4,769	848	3,921	סרי לנקה
2,626	1,046	1,580	נפאל
2,410	319	2,091	אוקראינה
670	406	264	רומניה
604	57	547	גאורגיה
1,127	413	714	שאר המדינות
69,256	12,145	57,111	סה"כ

בענף הסיעוד, בשונה מענפים אחרים, עובדים זרים מגיעים ממספר רב של מדינות מוצא, דבר הנובע מהעובדה שעד לאחרונה לא היה קיים הסכם בילטרלי להבאת עובדים זרים לענף הסיעוד. מצב זה עשוי להשתנות בעתיד הקרוב, משנחתם הסכם בילטרלי בענף הסיעוד עם הפיליפינים, ויישומו צפוי להתחיל במחצית השנייה של שנת 2020. עם זאת, רוב העובדים הזרים החוקיים שהיו בארץ בסוף שנת 2019 הגיעו משלוש מדינות: מהפיליפינים (36%), מהודו (23%) וממולדובה (15%). שיעור העובדים הלא חוקיים מתוך סך העובדים השוהים בישראל בסוף 2019, שהגיעו לענף הסיעוד הינו 17.5%. מבין 26,406 עובדים מהפיליפינים בענף הסיעוד 22% אינם חוקיים, שיעור הגבוה מהממוצע בענף. מדינות מוצא נוספות שמהן שיעור עובדי הסיעוד הלא חוקיים גבוה מהממוצע הן נפאל (כ-40% מתוך 2,626 עובדים) ורומניה (כ-60% מתוך 670 העובדים). מנגד, רק 5% מתוך 6,303 העובדים מאוזבקיסטן הם לא חוקיים.

לוח 8 עובדים זרים בענף הבניין לפי ארצות מוצא נבחרות וצורת העסקה, 31.12.2019

סה"כ	לא חוקיים			חוקיים			ארץ מוצא
	מתוכם בהסדר "חברות ביצוע"	מתוכם בהסכם בילטרלי	סה"כ	מתוכם בהסדר "חברות ביצוע"	מתוכם בהסכם בילטרלי	סה"כ	
492	0	1	14	0	464	478	אוקראינה
122	0	28	81	0	41	41	בולגריה
5,934	0	90	158	0	5,757	5,776	מולדובה
8,050	7	16	366	*1,149	4,884	7,684	סין
341	0	4	283	0	57	58	רומניה
1,298	5	0	151	**1,111	0	1,147	תורכיה
48	0	0	40	0	0	8	שאר המדינות
16,285	12	139	1,093	2,260	11,203	15,192	סה"כ

*עובדים חוקיים המועסקים באמצעות חברות ביצוע, בהתאם להחלטת הממשלה מספר 597 מיום 25.10.2015, והחלטת הממשלה מס' 1321 (דר/60) מיום 24.3.2016 בנושא הבאת חברות בנייה זרות וכן בהתאם להחלטת הממשלה מס' 3516 מיום 4.2.2018.

**עובדים זרים חוקיים המועסקים באמצעות חברת "יילמזלר". החלטת הממשלה לעיל החילה על חברת יילמזלר את הכללים המחייבים את חברות הביצוע.

בענף הבניין, העובדים הזרים שהועסקו באמצעות הסכם בילטרלי או בהסדר "חברות ביצוע" היוו בסוף שנת 2019 כ-89% מהעובדים בענף. בהיבט של ארצות מוצא, רוב העובדים החוקיים בענף הבניין הגיעו משלוש ארצות: סין (50%), מולדובה (38%) ותורכיה (8%). אלה יחד מהווים 96% מכלל העובדים החוקיים בענף. אחת מהסיבות לריכוזיות של ארצות המוצא היא יישומם של ההסכמים הביילטרליים לענף הבניין (סין ומולדובה) ושל הסדר חברות הביצוע (סין, תורכיה).

שיעור העובדים הלא-חוקיים בענף הבניין עומד על 5% בלבד. רבע מבין העובדים הלא חוקיים הם מרומניה, כאשר בסך הכל 83% מהעובדים מרומניה בענף הבניין הם לא חוקיים. מבין העובדים מסין, המהווים כמחצית מכלל העובדים הזרים בענף, רק 6% הם עובדים לא חוקיים.

לוח 9 עובדים זרים בענף החקלאות לפי ארצות מוצא נבחרות, 31.12.2019

סה"כ	לא חוקיים		חוקיים		ארץ מוצא
	מתוכם בהסכם	סה"כ	מתוכם בהסכם	סה"כ	
27	0	22	0	5	וייטנאם
36	0	30	0	6	נפאל
24,845	1,109	1,999	22,846	22,846	תאילנד
2	0	2	0	0	יתר המדינות
24,910	1,109	2,053	22,846	22,857	סה"כ

ענף החקלאות הוא הענף ההומוגני ביותר מבחינת הרכב ארצות המוצא, שכן קרוב ל-100% מהעובדים הזרים בו הגיעו מתאילנד. הסיבה לכך נעוצה בקיומו של הסכם בילטרלי אחד בלבד בענף זה- בין ממשלת ישראל לתאילנד. בהתאם לכך, לא מגיעים לישראל עובדים חדשים לענף החקלאות מארצות אחרות. שיעור העובדים הלא חוקיים בענף החקלאות עומד על 8%.

לוח 10 עובדים זרים בענף המומחים לפי ארצות מוצא נבחרות, 31.12.2019

סה"כ	לא חוקיים	חוקיים	ארץ מוצא
2,533	206	2,327	סין
659	33	626	ארה"ב
414	35	379	הודו
395	60	335	תאילנד
310	68	242	רומניה
298	37	261	גרמניה
296	21	275	בריטניה
233	3	230	איטליה
221	11	210	ספרד
191	2	189	יפן
1,992	234	1,758	שאר המדינות
7,542	710	6,832	סה"כ

בענף המומחים מועסקים עובדים זרים ברמת מומחיות גבוהה או בעלי ידע חיוני וייחודי במגוון רחב של מקצועות. עובד זר מומחה מגיע לישראל בעקבות דרישה של המעסיק לעובד פרטני, והמעסיק הוא זה המסדיר את הגעתו והעסקתו מול רשות האוכלוסין וההגירה. נכון לסוף שנת 2019, שהו בישראל בענף המומחים 6,832 עובדים חוקיים ו-710 עובדים לא חוקיים. מקרב העובדים החוקיים בענף זה כשליש הגיעו מסין, 9% הגיעו מארה"ב, 5.5% מהודו ו-5% מתאילנד. שיעור העובדים הלא חוקיים בענף עומד על 9% בסך הכל. כמו בענפי הסיעוד והבניין, גם בענף המומחים שיעורם של העובדים הלא חוקיים מרומניה הוא הגבוה ביותר - 22% מקרב העובדים מרומניה שהגיעו לענף המומחים הם לא חוקיים.

לוח 11 עובדים זרים חוקיים לפי ענף, גיל ומין, 2019

סה"כ	מומחים				חקלאות				בניין	סיעוד				גיל
	סה"כ	לא רשום	נשים	גברים	סה"כ	לא רשום	נשים	גברים	סה"כ (גברים בלבד)	סה"כ	לא רשום	נשים	גברים	
72	49	0	4	45	0	0	0	0	19	4	0	3	1	עד 20
17,079	1,640	2	174	1,464	7,635	1	99	7,535	1,938	5,866	3	4,496	1,367	21-30
43,430	2,515	2	146	2,367	12,656	4	471	12,181	5,780	22,479	63	17,841	4,575	31-40
30,432	1,557	1	35	1,521	2,546	3	124	2,419	6,347	19,982	60	17,368	2,554	41-50
10,152	857	1	30	826	11	0	1	10	1,095	8,189	18	7,593	578	51-60
827	214	0	4	210	9	1	2	6	13	591	1	549	41	61+
101,992	6,832	6	393	6,433	22,857	9	697	22,151	15,192	57,111	145	47,850	9,116	סה"כ

בפילוח העובדים הזרים ששהו בישראל בסוף שנת 2019 לפי גיל ומין ניתן לראות שקבוצת הגיל השכיחה ביותר בענפי הסיעוד, החקלאות והמומחים היא 31-40, בעוד שבענף הבניין קבוצת הגיל השכיחה ביותר היא הקבוצה המבוגרת יותר: עובדים בגילים 41-50. בענף הבניין עובדים גברים בלבד. 97% מהעובדים בענף החקלאות הם גברים, 94% מהעובדים בענף המומחים הם גברים, ואילו בענף הסיעוד יש רוב גדול לנשים - 84%.

6 בחישוב החלוקה המגדרית של עובדי הענפים השונים לא נלקחו עובדים שהנתון על מינם לא היה רשום.

לוח 12 זרים שנכנסו לישראל כתיירים ונותרו בארץ בסוף שנת 2018 ללא רשיון בתוקף, לפי מדינת מוצא*

אחוזים	אלפים	ארץ מוצא
77%	44.6	בריה"מ (לשעבר)**
3%	1.9	מקסיקו
2%	1.2	ונצואלה
2%	1.1	פרו
1.5%	0.9	קולומביה
1.5%	0.9	נפאל
1%	0.6	בולגריה
1%	0.6	מרוקו
1%	0.5	אורוגוואי
10%	5.9	שאר המדינות
100%	58.2	סה"כ

* מקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה - הודעה לעיתונות 1.8.2019. האומדן הינו שנתי ומתייחס לסוף השנה הקודמת לפרסומו.

** כולל רפובליקות אסיאניות של בריה"מ (לשעבר).

בסוף שנת 2018 שהו בישראל כ-58.2 אלף תיירים ללא רשיון בתוקף. 77% מהתיירים שהמשיכו לשהות בישראל ללא אשרה בתוקף היו ממדינות בריה"מ לשעבר, כך בדומה למצב בסוף שנת 2017.

ה. צמצום מספר השוהים הלא חוקיים⁷

לוח 13 הרחקות של זרים* לא חוקיים, לפי סוג רשיון ושנה

סוג זרים	2016	2017	2018	2019												
				ינואר	פבר'	מרץ	אפר'	מאי	יוני	יולי	אוג'	ספט'	אוקט'	נוב'	דצמ'	סה"כ
תיירים	1,836	2,049	2,627	318	280	220	270	219	232	207	233	236	158	294	307	2,974
עובדים זרים	505	394	309	52	76	21	22	31	28	30	34	27	26	30	56	433
שאר הזרים**	880	3398	5,021	259	214	263	380	304	289	287	246	270	204	210	361	3,287
סה"כ	3,221	5,841	7,957	629	570	504	672	554	549	524	513	533	388	534	724	6,694

*ללא פלשתינאים.

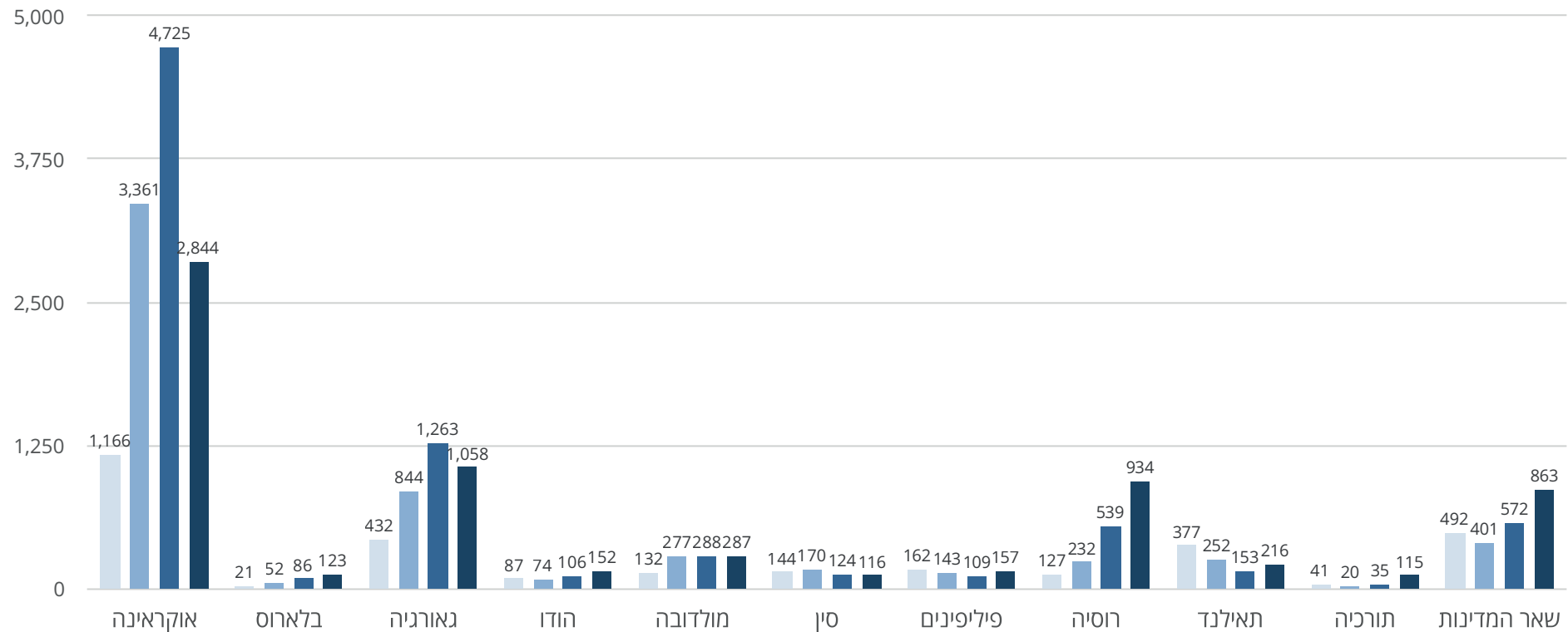
**בקטגוריה זו כלולים ברוב המקרים בעלי רשיון מסוג ס'2(א).

זרים מורחקים הם אלה שהוצא נגדם צו הרחקה בגין שהייה לא-חוקית או בגין ביצוע עבירה על החוק במהלך שהותם בישראל. לוח 13 מלמד כי בשנת 2019 ירד מספר ההרחקות של שוהים לא חוקיים ב-1,263 לאחר מגמת עלייה של 3,221 הרחקות בשנת 2016; 5,841 הרחקות בשנת 2017; ו-7,957 הרחקות בשנת 2018 (כלומר גידול בשיעור של 148% במהלך השנים 2016-2018). בדומה לשנת 2018, גם בשנת 2019 קטגוריית "שאר הזרים" היתה קבוצת המורחקים הגדולה ביותר (49% מהמורחקים בשנת 2019) - רובם בעלי רישיון מסוג ס'2(א). 44% מהמורחקים בשנת 2019 היו תיירים.

7 קובץ הרחקות הוא דינאמי ועשוי להתעדכן באופן רטרואקטיבי ביחס לחודשים קודמים.

תרשים 11 הרחקות של זרים לא חוקיים לפי ארץ מוצא ושנה

הנתונים הרב-שנתיים לפי מדינות המוצא מלמדים כי לא זו בלבד שהמספר הגדול ביותר של מורחקים בשנת 2019 הוא של נתיני אוקראינה, אלא שגם בשנים הקודמות נתיני אוקראינה היוו את הקבוצה הגדולה של המורחקים. עם זאת, בשנה האחרונה נרשמה ירידה במספר המורחקים מאוקראינה בשיעור של כ-40%. גם בקרב נתיני גאורגיה ורוסיה חל גידול עקבי במספר הזרים הלא חוקיים שהורחקו בשנים 2016-2018, אך בעוד שבקרב נתיני רוסיה מגמת העלייה נמשכה גם בשנה האחרונה (עם עלייה של 73% מהשנה הקודמת לה), בקרב נתיני גאורגיה נרשמה ירידה בשנת 2019 (בשיעור של כ-15%). עליה משמעותית נוספת נרשמה בשנת 2019 בהרחקות של נתיני תורכיה. אם בשנת 2018 הורחקו 35 נתינים מתורכיה בשנת 2019 גדל שיעור המורחקים ביותר מפי 3 ועמד על 115 מורחקים.

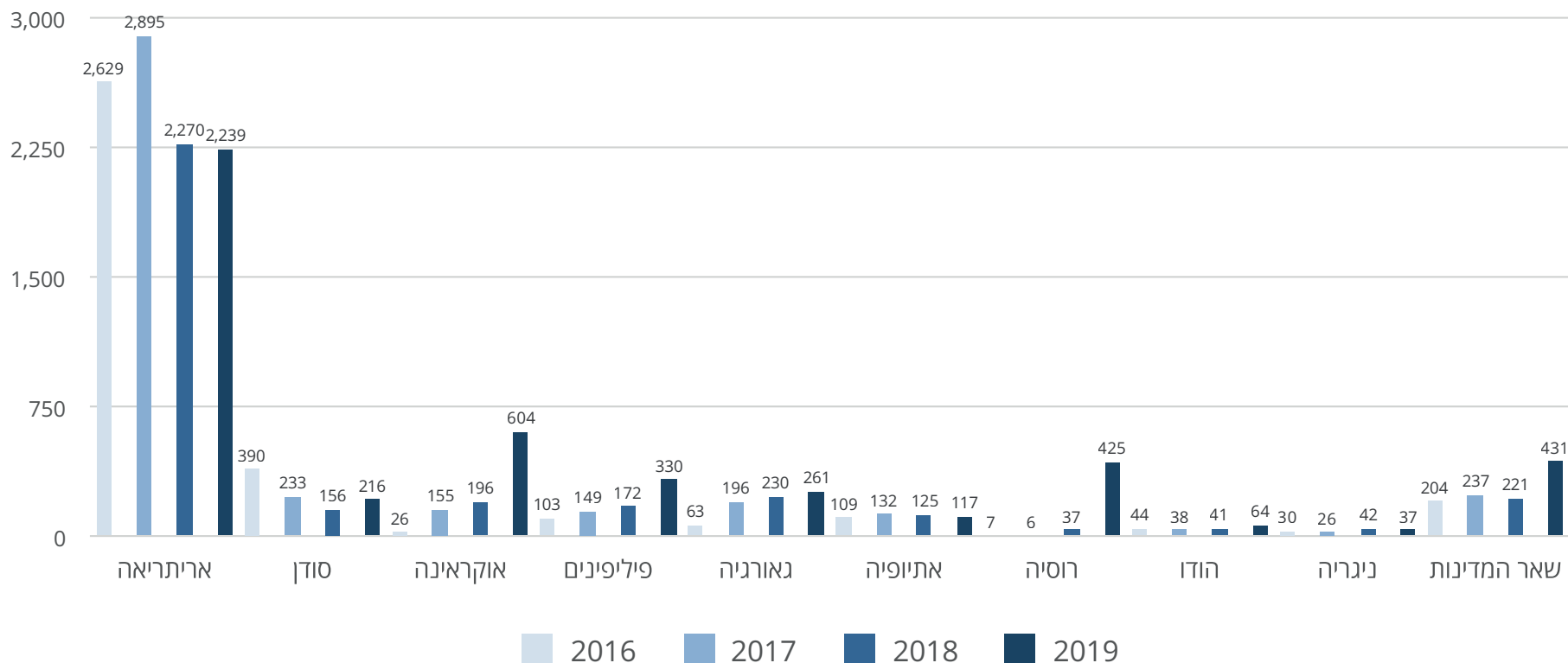

לוח 14 עזיבה מרצון של זרים לפי ארץ מוצא ושנה

סה"כ	2019	2018	2017	2016	
10,033	2,239	2,270	2,895	2,629	אריתריאה
995	216	156	233	390	סודן
981	604	196	155	26	אוקראינה
754	330	172	149	103	פיליפינים
750	261	230	196	63	גאורגיה
483	117	125	132	109	אתיופיה
475	425	37	6	7	רוסיה
187	64	41	38	44	הודו
135	37	42	26	30	ניגריה
1,093	431	221	237	204	שאר המדינות
15,886	4,724	3,490	4,067	3,605	סה"כ

תרשים 12 עזיבה מרצון של זרים לפי ארץ מוצא ושנה

בשנים 2016-2019 יצאו מישראל במסגרת תכנית "עזיבה מרצון" 15,886 נתינים. כמעט שני שלישים מהם מאריתריאה. אולם, במהלך השנים האחרונות קצב העזיבה של נתינים מאריתריאה בפרט, ומאפריקה בכלל ירד במעט. במהלך שנת 2019 - שהייתה שנת שיא שבה יצאו 4,724 נתינים בסך הכל (עליה של כ-35% בהשוואה למספר היוצאים בשנת 2018) - היוו נתיני אריתריאה קצת פחות ממחצית מכלל היוצאים במסגרת "עזיבה מרצון". לצד הירידה במספר ובשיעור העוזבים מרצון מאפריקה, חלה עליה במספר ובשיעור היוצאים מרצון ממדינות חבר העמים לשעבר - כאשר בשנת 2019 היה זינוק של פי שלושה בקרב נתינים מאוקראינה (604 עוזבים מרצון) וזינוק של פי שלושה עשר בקרב הנתינים מרוסיה (425 עוזבים מרצון)

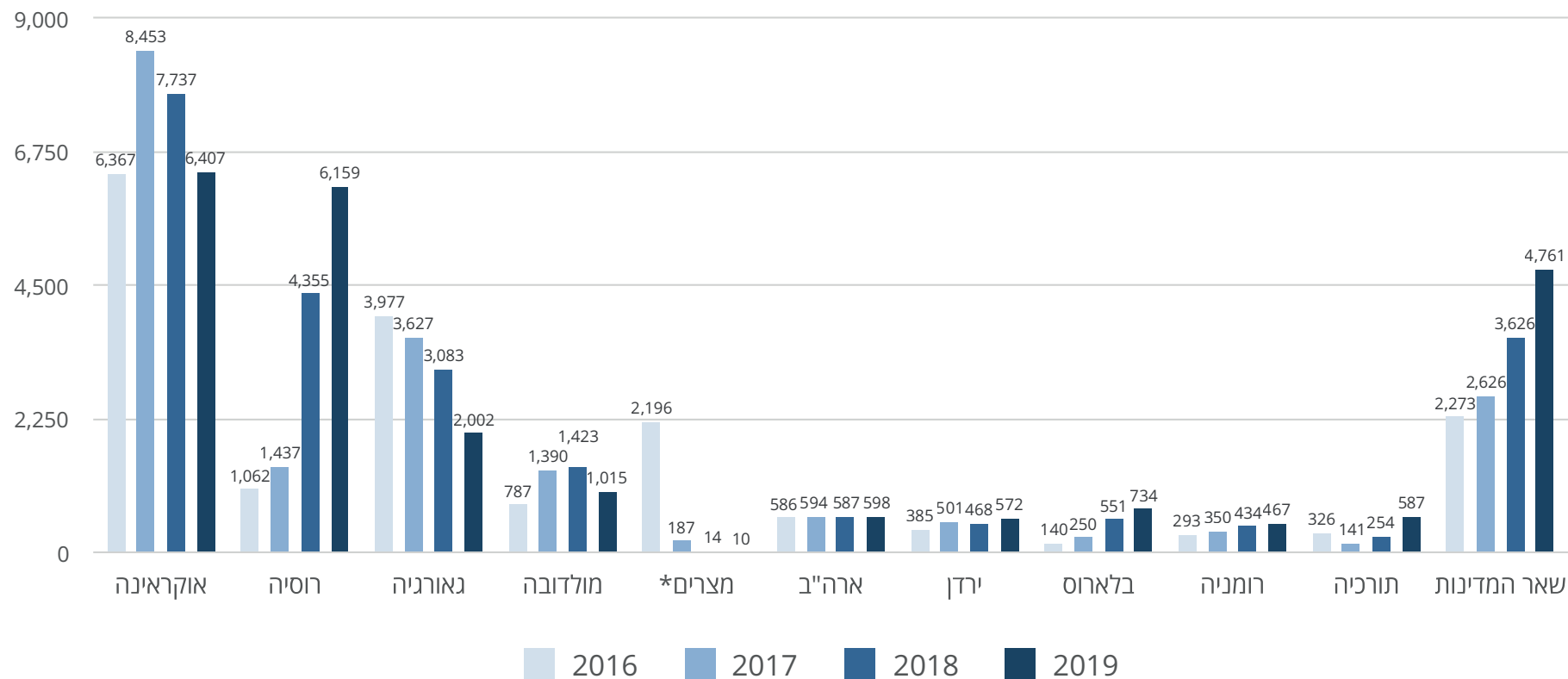
לוח 15 סירובי כניסה לישראל לפי ארצות מוצא עיקריות ושנה

סה"כ	2019	2018	2017	2016	ארץ מוצא
28,964	6,407	7,737	8,453	6,367	אוקראינה
13,013	6,159	4,355	1,437	1,062	רוסיה
12,689	2,002	3,083	3,627	3,977	גאורגיה
4,615	1,015	1,423	1,390	787	מולדובה
2,407	10	14	187	2,196	מצרים*
2,365	598	587	594	586	ארצות הברית
1,926	572	468	501	385	ירדן
1,675	734	551	250	140	בלארוס
1,544	467	434	350	293	רומניה
1,308	587	254	141	326	תורכיה
13,286	4,761	3,626	2,626	2,273	שאר המדינות
83,792	23,312	22,532	19,556	18,392	סה"כ

*הרוב המוחלט של סירובי הכניסה של נתיני מצרים מתייחס לימאים שמלכתחילה לא ניתן להם אישור כניסה כלל.

תרשים 13 סירובי כניסה לישראל לפי ארצות מוצא עיקריות ושנה

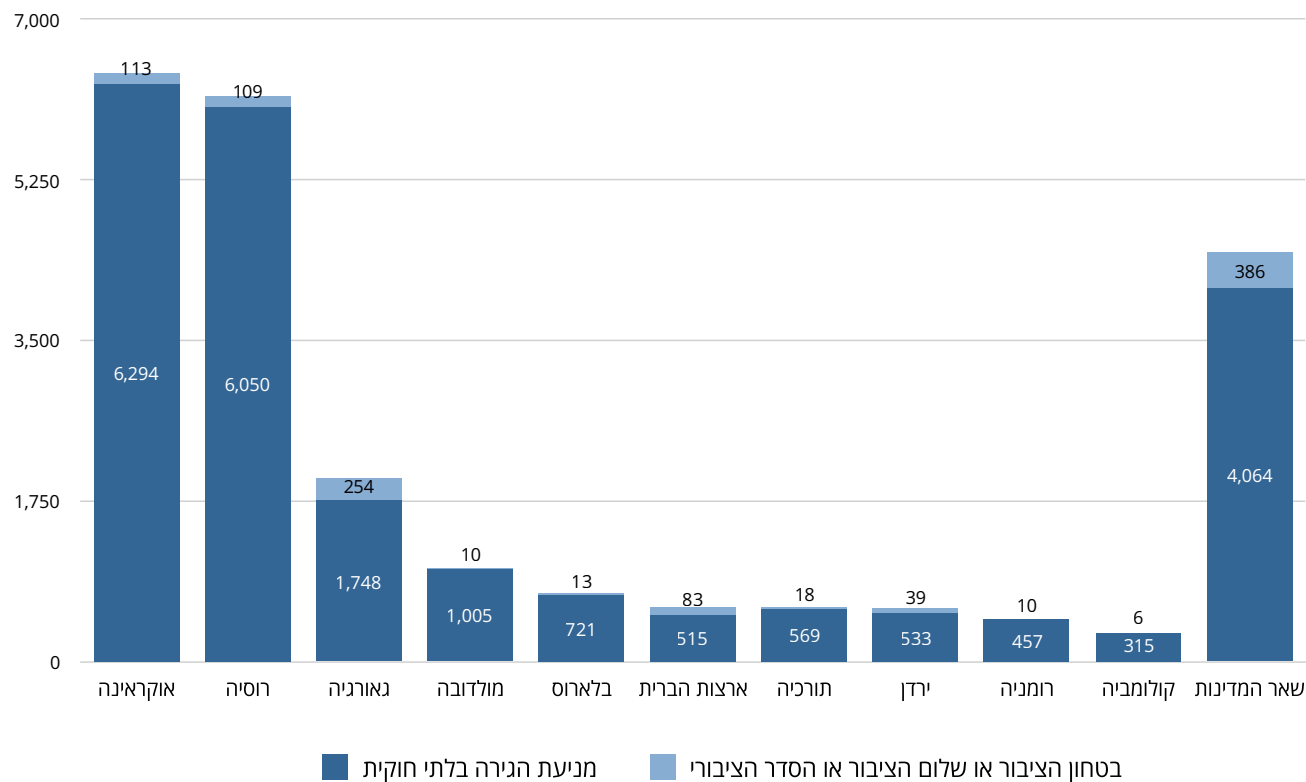

*הרוב המוחלט של סירובי הכניסה של נתיני מצרים מתייחס לימאים שמלכתחילה לא ניתן להם אישור כניסה כלל.

מתרשים 13 ניתן ללמוד שבשנים 2016-2019 מרבית סירובי הכניסה של זרים לישראל היו כלפי נתינים ממדינות חבר העמים לשעבר (אוקראינה, רוסיה, גאורגיה ומולדובה) - כ-71% מכלל הסירובים נרשמו לנתינים מארבע מדינות אלו. בהתבוננות על שנת 2019, ניתן לראות את המשך מגמת הירידה במספר הסירובים של נתיני אוקראינה וגאורגיה, ולעומת זאת המשך מגמת העליה במספר הסירובים של נתיני רוסיה.

תרשים 14 סירובי כניסה לפי סיבת סירוב, 2019

הסיבות לסירובי הכניסה ניתן לחלק לשתי קטגוריות – האחת, סיבות הנוגעות למניעת הגירה בלתי חוקית. השניה, סיבות הקשורות לביטחון הציבור או שמירה על הסדר הציבורי. מתרשים 14 שמשקף את חלוקת הסיבות לסירובי הכניסה לפי מדינות המוצא של נתינים שהגיעו לישראל במהלך שנת 2019, ניתן ללמוד ששיקולי ביטחון והסדר הציבורי נדירים יחסית ומהווים אחוזים בודדים בלבד. יוצאת דופן היא גאורגיה, שממנה סורבו כניסתם של 254 נתינים מתוך שיקולי ביטחון וסדר ציבורי – כ-13% מכלל המסורבים (2,002 סירובים) בשנת 2019.

ו. אכיפה על מעסיקי זרים⁸

לוח 16 קנסות מינהליים*, 2019

סה"כ קנסות		קנסות שהוטלו בגין כל שאר העבירות		קנסות שהוטלו בגין העסקה שלא כדין		תיקים שנפתחו במהלך החודש	חודש אכיפה
סכום בש"ח	מספר	סכום בש"ח	מספר	סכום בש"ח	מספר		
915,250	90	512,500	54	402,750	36	65	ינואר
907,500	110	447,500	61	460,000	49	81	פברואר
308,750	39	188,750	24	120,000	15	111	מרץ
742,500	86	427,500	49	315,000	37	62	אפריל
2,156,500	266	1,561,500	208	595,000	58	61	מאי
1,122,500	125	707,500	85	415,000	40	176	יוני
690,000	83	422,500	55	267,500	28	192	יולי
1,362,000	213	1,142,000	188	220,000	25	76	אוגוסט
790,000	107	545,000	78	245,000	29	88	ספטמבר
560,000	93	475,000	87	85,000	6	50	אוקטובר
1,010,000	153	825,000	130	185,000	23	78	נובמבר
2,535,000	354	2,290,000	322	245,000	32	33	דצמבר
13,100,000	1,719	9,544,750	1,341	3,555,250	378	1,073	סה"כ

*קנסות מינהליים שהוטלו בחודש מסוים בגין תיקים שנפתחו בחודש זה ובמועדים קודמים.

8 נתוני אכיפה על מעסיקי זרים עשויים להתעדכן באופן רטרואקטיבי ביחס לחודשים קודמים.

סעיף 1טו' לחוק עובדים זרים, התשנ"א - 1991 קובע כי כאשר מעסיק אינו מקיים תנאי שנקבע בהיתר להעסקת עובדים זרים, או אינו מקיים הוראה או חובה החלה עליו כלפי עובדיו, או מעכב שלא כדין מסמך מזהה או דרכון של עובד זר, ניתן לבטל את ההיתר להעסקת העובדים הזרים בכפוף לעריכת שימוע, ו/או לסרב לאשר למעסיק להעסיק עובדים זרים למשך עד שלוש שנים, ו/או לקבוע תנאים וסייגים בהיתר גם בטרם יחליט על ביטולו.

בכפוף לכך, רשות האוכלוסין וההגירה מבצעת חקירות ומבצעים יזומים שמטרתם לגלות הפרות של חוק עובדים זרים על ידי מעסיקים. באפיק הפלילי האכיפה מתבצעת לגבי כל המעסיקים - אלה שהם בעלי היתר העסקה ואלה שמעסיקים ללא היתר. חקירה עשויה להתפתח לכדי הגשת כתב אישום או הטלת קנס מינהלי.

בשנת 2019 נפתחו 1,073 תיקים פליליים חדשים נגד מעסיקים, בגין הפרות הנוגעות להעסקה של 4,614 זרים. כמו כן, הוטלו קנסות מינהליים בגובה של למעלה מ- 13 מיליון ₪ בגין עבירות על חוקי עבודה והעסקה שלא כדין של עובדים זרים. בהשוואה לשנת 2018, מספר התיקים שנפתחו בשנת 2019 נמוך יותר ב-15%. מספר הזרים בתיקים היה 4,087. לעומת זאת מספר הקנסות שהוטלו גבוה ב-46%, והגובה המצטבר של הקנסות גבוה ב-61% (13.1 מיליון).

לוח 17 כתבי אישום פליליים, 2019

2019													
סו"כ	דצמ'	נוב'	אוקט'	ספט'	אוג'	יולי	יוני	מאי	אפר'	מרץ	פבר'	ינואר	
157	20	18	10	9	22	10	15	10	10	13	13	7	כתבי אישום שהוגשו*
123	8	10	10	7	2	7	15	13	9	8	19	15	מספר גזרי דין
6,884,090	311,000	562,300	1,319,200	211,000	83,000	467,000	691,000	420,000	273,010	717,000	1,131,180	698,400	סכומי גזרי דין (₪)

*כתבי אישום שהוגשו בחודש מסוים בגין תיקים שנפתחו בחודש זה ובמועדים קודמים.

במהלך שנת 2019 הוגשו 157 כתבי אישום, וניתנו 123 פסקי דין עם סכום כולל שהגיע לכמעט שבעה מיליון ש"ח.

7. פיקדון בגין העסקת עובדים זרים ומסתננים

לוח 18: גובה הפקדות ומשיכות של פיקדונות עבור עובדים זרים ומסתננים, 2018-2019 (במיליוני ₪)

2019		2018		מסתננים
משיכות (ברוטו)	הפקדות	משיכות (ברוטו)	הפקדות	
25.7	166.6	6.06	119	סה"כ

2019		2018		עובדים זרים
משיכות (ברוטו)	הפקדות	משיכות (ברוטו)	הפקדות	
27.7	164.2	11.4	135.2	סיעוד
0.6	0.3	1.4	2.4	חקלאות עונתית
61.8	96.1	114.9	78	בניין
---	4.9	---	5.2	טכנולוגיה יחודית
---	16.1	---	11.4	חברות ביצוע
90.1	281.6	127.7	232.2	סה"כ

פיקדון לעובד הזר מהווה הפרשה (על חשבון המעסיק) ומופקד עבור כל חודש בו הועסק העובד הזר, וזאת על חשבון תשלומים סוציאליים שהמעסיק מחוייב לשלם לעובד הזר לפי דיני העבודה החלים בישראל. כמו כן, הפיקדון משמש להבטחת יציאת העובד הזר מישראל בתום תקופת העבודה המותרת בישראל, שכן העובד הזר זכאי לפדות את כספי הפיקדון רק בצאתו מישראל יציאת קבע, בעוד ששיהוי ביציאה מישראל עלול להביא לניכוי מסכומי הפיקדון שנצברו עבורו בתקופת עבודתו המותרת.

פיקדון למסתנן, שעובד, מופקד עבור כל חודש עבודה והוא מורכב מחלק העובד המהווה ניכוי בשיעור 20% משכרו החודשי, בנוסף לחלק המעסיק המהווה הפרשה (על חשבון של המעסיק) בשיעור 16% משכרו החודשי של המסתנן. יחד עם זאת, ביום 1.11.2018 נכנסו לתוקפן תקנות לפיהן ינוכה פיקדון מופחת בשיעור 6% (במקום 20%) משכרם של מסתננים בעלי מאפיינים הומניטריים שנקבעו בתקנות, וזאת בנוסף להפרשת המעסיק בשיעור 16%.

במהלך שנת 2019 הופקדו על ידי המעסיקים בישראל פיקדונות בגובה של כ-448 מיליון ₪ לזכותם של כ-57,300 עובדים זרים בענפים השונים ו-14,300 מסתננים עובדים. סכום הכספים שהופקדו בשנת 2019 גדל בשיעור של כ-28% ביחס לסכום הפקדות במהלך שנת 2018 (אז עמד סכום ההפקדה על כ-351 מיליון ₪).

במהלך שנת 2019 סכום ההפקדות שנמשכו על ידי העובדים הזרים והמסתננים העובדים עמד על כ-116 מיליון ₪. מדובר על סכום המשיכות ברוטו, לפני הפרשה של כ-15 מיליון ₪ למס הכנסה. סכום המשיכות (ברוטו) בשנת 2019 היה נמוך בכ-13.5% מסכום המשיכות בשנת 2018 (אז נמשכו כ-134 מיליון ₪).

1. מסתננים

זרים שנכנסו לישראל דרך הגבול עם מצרים, שלא כחוק ואותרו בגבול (עם כניסתם) או בתחומי מדינת ישראל (לאחר זמן).

2. עזיבה מרצון

זרים ששוהים בארץ שלא כחוק המבקשים לצאת מרצונם לארץ מוצאם או למדינה אחרת המוכנה לקבלם, ושיציאתם את הארץ נעשתה בסיוע היחידה לעזיבה מרצון ולא נעשתה מתוקף צו הרחקה.

3. סירובי כניסה

זרים המבקשים להיכנס לתחומי מדינת ישראל וכניסתם נמנעת משיקולי מניעת הגירה בלתי חוקית או מסיבות של בטחון הציבור או שלום הציבור או הסדר הציבורי.

4. עובדים זרים חוקיים

בהתאם לחוק עובדים זרים, העסקתו של עובד זר מותנית בקיומם של שני תנאים:

א. המעסיק יחזיק בהיתר העסקה תקף, בענף מבין הענפים שבהם מתירה הממשלה להעסיק עובדים זרים.

ב. לזר תהיה אשרת עבודה בתוקף לאותו ענף העסקה, ויהיה רשום אצל אותו מעסיק לו ניתן ההיתר.

פירוט ההגדרות לפי ענף:

ענף הסיעוד - בעל רישיון ב/1 ב/2 תקף + נמצא תחת היתר תקף ופעיל (לא מוקפא) + מעסיק פעיל.

ענף הבניין - בעל רישיון ב/1 תקף ונמצא תחת היתר תקף.

ענף החקלאות - בעל רישיון ב/1 תקף ונמצא תחת היתר תקף.

ענף המומחים - בעל רישיון ב/1 תקף ונמצא תחת היתר תקף.

5. עובדים זרים לא חוקיים

זרים שהיו בעבר עובדים זרים חוקיים, בהתאם להגדרה של עובדים זרים חוקיים (כנ"ל), אך כרגע אינם עונים על קריטריון אחד לפחות של הגדרה זו. הפילוח לענפים נעשה בהתאם להיתר העבודה שהיה לעובד הזר בהיותו עובד חוקי ואינו מצביע בהכרח על היותו מועסק באותו ענף גם בתקופת מעמדו כעובד לא חוקי. אין בידי רשות האוכלוסין והגירה מידע על השייך הענפי בפועל של העובדים הלא חוקיים.

6. **תיירים ללא אשרה בתוקף**

אומדן זרים מארצות בלתי מפותחות שנכנסו למדינה כתיירים בשנים 1995-2018 ונותרו בישראל בסוף שנת 2018 ללא אשרה בתוקף. לפי ההשערה, רובם עובדים באופן לא חוקי. המקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה - הודעה לעיתונות מיום 1.8.2019

7. **הרחקות**

זרים שיצאו מהמדינה בעקבות צו הרחקה.

8. **אכיפה על מעסיקים**

קנסות שהוטלו בגין העסקה שלא כדין – קנסות שהוטלו בגין עבירה על סעיפים בחוק עובדים זרים המתייחסים להעסקת עובד זר ללא היתר/רשיון או בניגוד לתנאי ההיתר.

קנסות שהוטלו בגין כל שאר העבירות - קנסות שהוטלו בגין עבירות על חוק עובדים זרים, בהתייחס לסעיפים הבאים: אי מתן מגורים הולמים לעובד זר, העדר ביטוח רפואי לעובד זר ואי החזקת מסמכי העסקה של עובד זר.

כתבי אישום פליליים – כתבי אישום פליליים שהוגשו בגין עבירות על חוק עובדים זרים, בבתי הדין לעבודה.

גזרי דין – עונש שהוטל בעקבות הרשעה בהליך פלילי.

רשות האוכלוסין וההגירה
Population & Immigration Authority
سلطة السكان والهجرة

www.piba.gov.il

הופק על ידי אגף דוברות, תקשורת והסברה